

ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ПРИНЦИПИ ТОЛЕРАНТНОСТІ

Шевченко Світлана,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник,
відділу історії та філософії освіти
Інституту педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна

 shevchenko_s_n@ukr.net

ХХ століття створило передумови постійної загрози цивілізаційних конфліктів, що набувають форми світових війн. Основою цих конфліктів є класові, расові ідеї, ідеї цивілізаційної несумісності. Затвердження на історичній арені нацистських рухів, як відомо, було нерозривно пов'язано з відкиданням універсальних принципів рівності, людяності і толерантності.

Згідно визначенню, поданому в Декларації принципів толерантності (підписана 16 листопада 1995 року в Парижі 185 державами-членами ЮНЕСКО), толерантність — це «пошана, ухвалення і правильне розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, наших форм самовираження і способів виявлення людської індивідуальності». Це визначення передбачає терпиме ставлення до інших національностей, рас, кольору шкіри, статі, сексуальної орієнтації, зросту, інвалідів, мови, релігії, політичних або інших думок, національного або соціального походження. 16 листопада проголошено Міжнародним Днем толерантності, який щорічно відзначається у країнах-членах цієї організації.

Міжнародний День толерантності набуває особливого значення з початком нового тисячоліття, перше десятиріччя якого Генеральною Асамблеєю ООН проголошено Міжнародним десятиріччям культури миру та ненасилля (2001–2010 рр.)

Толерантність — це один із засобів зняття конфліктів і розвитку форм співіснування, взаємодії в людському суспільстві. Поняття толерантності означає здатність людини співпрацювати, чути, цінувати, розуміти і поважати іншу думку та невороже її зустрічати. Педагогічна толерантність має першорядне значення в роботі педагога, і саме у цьому, на жаль, відчувається досить істотний дефіцит поваги і терпимості. Розуміння толерантності як поваги і визнання рівності, відмови від домінування і насильства, визнання багатомірності людської культури, норм, вірувань, відмова від зведення цього різноманіття до однаковості або до переваги якоїсь однієї точки зору має бути основою професійної діяльності педагога. мислення учнів, сприяти їх цивілізованому діалогу з підлітками та дорослими, створенню безпечного освітньо-виховного середовища (Андрущенко, 2008).

Слово «толерантність» — сьогодні одне з найпопулярніших, найуживаніших у світі. У нашому суспільстві все частіше з'являється воно у лексиці державних, громадських, культурних діячів, журналістів — усіх тих, хто причетний до процесу демократичних

перетворень (Шевченко, 2023b, с. 516). Воно як пароль, який свідчить про належність його носія до кола людей з сучасними поглядами на життя та міжособистісні стосунки.

Для України, як багатонаціональної держави з розмаїттям культур і релігій, питання терпимості, етичності, гуманістичного виховання стають чи не головним чинником внутрішньої стабільності країни. Адже толерантність у всі часи вважалася людською чеснотою. Вона передбачає терпимість до відмінностей серед людей, уміння жити, не заважаючи та не порушуючи прав і свобод інших. Толерантність також є основою демократії і прав людини (Шевченко, 2023a, с. 185).

Принципи толерантності як основа права і свободи закріплені в законних актах і проголошені в міжнародних деклараціях. Базовий документ — Загальна декларація прав людини, а також Міжнародний пакт про цивільні і політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Недопущення расизму і расової дискримінації закріплені, перш за все, в Міжнародній конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, Конвенції про попередження злочину геноциду і покарання за нього, Декларації про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних і мовних меншин.

Отже, толерантність і в далекому минулому, і в умовах бурхливого сьогодення вважається людською чеснотою і суспільною цінністю, що підтримує стабільність соціуму. Вона передбачає терпимість до відмінностей інших, не порушуючи їхніх прав і свобод. Дотримання принципу толерантності призводить до розповсюдження демократії і захисту прав людини. Вихід за межі терпимості призводить до порушень прав людини, насильства і озброєних конфліктів у поліетнічному, поліконфесійному або полікультурному суспільстві.

Використані джерела

Андрущенко, В.П. (2008). Релігійна педагогіка. Енциклопедія освіти. Київ: Юрінком Інтер, 769. <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6066/Bibliographical%20Index%20Andruschenko.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Шевченко, С.М. (2023a). Освіта в умовах війни як епоха минулого... Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку: збірник матеріалів XXXIII Міжнародної науково-практичної конференції (07 червня 2023 р., м. Паола (Мальта (Європа)), с. 185–189. <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/conf-theses> <http://perspectives.pp.ua/public/site/conferency/conf-33.pdf>

Шевченко, С.М. (2023b). Принципи гуманізму та толерантності у філософсько-освітніх поглядах українських діячів першої половини XX століття. Перспективи та інновації науки. (Серія «Педагогіка»), 10(28), 515–523. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-10\(28\)-515-523](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-10(28)-515-523) <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/issue/archive> <https://lib.iitta.gov.ua/735680/>

Шевченко, С.М. (2023c). Шляхи зміцнення системи освіти України в умовах воєнного стану. Огнев'юківські читання «Освіта – сутність часу». (10 квітня 2023 р., Київ), 35. <https://kubg.edu.ua/informatsiya/naukovtsyam/podiji/7958-vseukrainska-naukovo-praktychna-onlain-konferentsiia-z-mizhnarodnoiu-uchastiu-innovatsiini-osvitni-praktyky-pidhotovky-suchasnoho-pedahoha-v-umovakh-realizatsii-kontseptsii-nova-ukrainska-shkola.html>